

(ÜLKE ADI)

3 AYLIK DIŞ TEMSİLCİLİK RAPORU

Diş Ticaret Raporu: 2021 Ocak-Mart

Raporu Hazırlayan: Priştine Ticaret Müşavirliği

Tablo 1- Kosova'ya Ait Temel Ekonomik Göstergeler

Ülke Adı	2019 (1-12)	2020 (1-12)	2020/2019 % Değişim	2020(1-3)	2021 (1-3)	2021/2020 % Değişim
GSYİH (Cari Fiyatlar - Milyar €)	7,1	6,8*	-4,2*	-	-	-
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	4,17	-3,62*	-86,8*	-	-	-
Kişi Başına Düşen GSYİH (Cari Fiyatlar - €)	3.986	-	-	-	-	-
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	2,7	0,2	-92,5	1,06	0,56	-47,1
İşgücü	363.180	368.076**	-3,6**	-	-	-
İşsizlik Oranı (%)	25,7	24,6*	0,4*	-	-	-
Cari İşlemler Dengesi (€)	-399.451.231	-480.740.333	20,3	35,9***	21,5***	-40,1***
İhracat (€)	383.491.482	474.959.855	23,8	97.036.000	152.779.000	57,4
İthalat (€)	3.496.942.421	3.296.918.338	-5,7	736.678.000	920.070.000	24,8

Kaynak: Kosova İstatistik Ajansı

*Tahmini Veriler

** 2020 Ocak – Eylül Dönemi

*** 2021 Ocak Ayı Verileri

DEĞERLENDİRME

2020 Yılı Mart ayından itibaren salgın nedeniyle yaşanan aksaklıklar ve yükselen belirsizlik, toplam talebi olumsuz anlamda etkilemiştir. Talebin kısmi olarak daralmasına nedeniyle 2020 yılı sonu itibariyle bir önceki yılın aynı dönemine göre Kosova'nın toplam mal ithalatında %5,7 oranında bir düşüş yaşanmıştır. Öte yandan, Kosova'nın ihraç ürünlerinin ekseriyetle madencilik ve hurda metal ürünleri olması sebebiyle, küresel resesyona bağlı olmaksızın 2020 yılı sonu itibariyle mal ihracatı bir önceki yıla göre yaklaşık %23,8 oranında artış göstermiştir.

2021 yılı Mart ayı sonu itibariyle ise Kosova'nın toplam ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %57,4 artarak 152,8 milyon Avro'ya, mal ithalatı ise yine bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla 2021 yılı Mart ayı sonu itibariyle %24,8 artarak 920,1 milyon Avro'ya ulaşmıştır.

Salgın nedeni ile Kosova'nın önemli gelir kaynaklarından olan turizm gelirlerinde önemli bir düşüş yaşanmıştır. Ancak; 2020 yılı içerisinde yurt dışında yaşayan Kosovalı vatandaşların büyük bir bölümünün Kosova'ya gelememesi nedeniyle ülkeye gönderilecek döviz miktarında ve dolayısıyla yatırımlarda ciddi bir düşüş yaşanacağı tahminlerinin aksine; 2019 yılında 851,5 milyon Avro olarak gerçekleşen diaspora tarafından Kosova'ya gönderilen kayıtlı para miktarının 2020 yılının ise yaklaşık %15,1'lik bir artış göstererek 980 milyon Avro'ya ulaştığı görülmüştür. Ülkeye en fazla para gönderen başlıca ülkeler ise; Almanya, İsviçre, Fransa ve ABD'dir.

3 Aylık Dış Temsilcilik Raporu 2021 Ocak-Mart

2020 yılı sonunda bir önceki yıla göre %34,2 artış göstererek 341,7 milyon Avro olarak gerçekleşen doğrudan yabancı yatırım tutarı, 2021 yılı Ocak ayında 2020 yılının aynı dönemine göre %63,7 azalmış ve 24,6 milyon Avro tutarında yatırım gerçekleşmiştir.

Kosova Merkez Bankası verilerine göre; Türkiye, 2020 yılı sonu itibariyle 377,7 milyon Avro'luk tutar ile Almanya, İsviçre ve Büyük Britanya'dan sonra Kosova'daki 4. yatırımcı ülkedir. Bahse konu verilerin Ticaret Müşavirliğimizce değerlendirilmesi neticesinde, Almanya, İsviçre ve Büyük Britanya'da yaşayan Kosovalıların Kosova'da gayrimenkul alımlarının doğrudan yabancı yatırım olarak kabul edilmesinin bu üç ülkeyi Türkiye'nin önüne taşıdığı anlaşılmaktadır. 2021 yılı Ocak ayı içerisinde gerçekleştirilen 24,6 milyon Avro'luk yatırım içerisinde Türk yatırımlarının değeri ise 0,9 milyon Avro'dur.

2019 yılında %4,17 oranında büyüme gösteren Kosova ekonomisi, küresel salgından olumsuz yönde etkilenmiş ve Kosova İstatistik Ajansı'nın açıkladığı kesin olmayan verilere göre, 2020 yılı sonu itibariyle %3,62 küçülmüştür. Kosova devleti salgının ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini hafifletmek adına çeşitli adımlar atmıştır.

Bu kapsamda, COVID-19 salgınının neden olduğu olumsuz etkilerden sonra ekonomiyi iyileştirmek için var olan bazı yasalara ilişkin ilaveleri veya geçici değişiklikleri içeren Ekonomik Toparlanma Yasası 7 Aralık 2020 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ekonomik Toparlanma Yasası ile uygulanacak doğrudan mali destek paketinin büyüklüğünün yaklaşık 365 milyon Avro olacağı ifade edilmiştir.

14 Şubat 2021 tarihinde gerçekleştirilen erken genel seçim sonucunda 22 Mart 2021 tarihinde Kosova'nın yeni hükümeti göreve başlamıştır. Yeni hükümetin Maliye ve Transferler Bakanı Hekuran Murati, 21 Nisan 2021 tarihinde bir önceki hükümet döneminde onaylanan Ekonomik Toparlanma Yasası gereği salgından kaynaklı riskli sektörlerde çalışan ve devlet yardımı alan kişilere ek destek ödemeleri ile salgın kaynaklı kısıtlama kararları gereği faaliyetlerini geçici olarak durduran işletmelere yönelik %50 kira ve personel maaş desteği için 20 Milyon Avro'luk destek paketinin en kısa sürede işleme alınacağını ifade etmiştir.

Salgınla mücadeleye ve ekonomik toparlanmaya yönelik atılacak adımlara dair somut açıklamalar yapılmamakla birlikte yeni hükümetin Hükümet Programı da henüz açıklanmamıştır. 22 Mart 2021 tarihinde kurulan yeni hükümetin programının halen açıklanmamış olması muhalefet tarafından eleştirilmekte olup, hükümetin programının bir an önce açıklanması ve izlenecek yol haritasının herkes tarafından bilinir olması gerektiği çeşitli çevreler tarafından da dile getirilmektedir.

Tablo 2- Kosova Dış Ticaretinin Genel Görünümü

	Ülkenin Toplam İhracatı (€)	Türkiye'nin Ülkeden İthalatı (€)	Tr Pay (%)	Ülkenin Toplam İthalatı (€)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı (€)	Tr Pay (%)	Türkiye-Ülke Arası Toplam Dış Tic. Hacmi (€)
2018	367.500.353	8.354.466	2,27	3.347.007.206	336.533.018	10,05	344.887.484
2019 Yıllık	383.491.482	7.971.660	2,07	3.496.942.421	431.495.531	12,33	439.467.191
2020 Yıllık	474.959.855	11.073.405	2,33	3.296.918.338	409.459.111	12,42	420.532.516
2021/ 3 Aylık	152.779.000	4.252.000	2,78	920.070.000	113.409.000	12,33	117.661.000

Tablo 3- Kosova Aylık Dış Ticaretinin Görünümü

	2020 Ülkenin Toplam İhracatı (Bin €)	2021 Ülkenin Toplam İhracatı (Bin €)	2020 Türkiye'nin Ülkeden İthalatı (Bin €)	2021 Türkiye'nin Ülkeden İthalatı (Bin €)	2020 Ülkenin Toplam İthalatı (Bin €)	2021 Ülkenin Toplam İthalatı (Bin €)	2020 Türkiye'nin Ülkeye İhracatı (Bin €)	2021 Türkiye'nin Ülkeye İhracatı (Bin €)
Ocak	28.939	42.564	1.024	1.239	221.216	235.838	23.817	28.409
Şubat	35.933	48.408	1.185	1.798	263.392	301.710	29.558	36.192
Mart	32.164	61.807	582	1.215	252.070	382.522	32.991	48.808
Nisan	32.688		386		193.974		21.012	
Mayıs	38.766		624		239.079		30.356	
Haziran	44.627		936		290.804		42.062	
Temmuz	42.636		1.306		306.377		40.411	
Ağustos	34.317		643		263.305		34.825	
Eylül	41.725		612		287.294		35.447	
Ekim	50.637		1.136		317.689		40.909	
Kasım	45.799		945		305.743		36.483	
Aralık	46.728		1.695		355.975		41.588	
Toplam	474.959	152.779	11.073	4.252	3.296.918	920.070	409.459	113.409

Kaynak: Kosova İstatistik Ajansı

DEĞERLENDİRME

2019 yılında 3,49 Milyar Avro olan Kosova'nın toplam ithalatı, 2020 yılında %5,7'lik bir düşüşle 3,29 Milyar Avro olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında Kosova'nın en çok ithalat yaptığı ülkeler ise sırasıyla; 427,2 milyon Avro tutarla Almanya, 409,4 milyon Avro tutarla Türkiye ve 324,1 milyon Avro tutarla Çin'dir.

2019 yılında Kosova'ya olan ihracatımız 431,49 Milyon Avro iken, 2020 yılında %5,1 düşüşle 409,46 Milyon Avro olarak gerçekleşmiştir. İhracatımızda yaşanan düşüşün salgın nedeniyle Kosova'nın toplam ithalatında yaşanan %5,7'lik düşüşten kaynaklandığı ve 2019 yılında %12,33 olan ülkenin ithalatından aldığımız payın, 2020 yılında kısmi bir artış göstererek %12,42'ye ulaştığı görülmektedir. 2021 yılının ilk çeyreğinde ise, ülkemizin Kosova'ya ihracatı 2020 yılının aynı dönemine göre %31,3 artış göstererek 113,4 milyon Avro olarak gerçekleşmiştir.

Kosova'nın ihracat rakamlarına bakıldığında, 2019 yılında 383,5 Milyon Avro olan toplam ihracat tutarının %23,8 oranında artış göstererek 2020 yılında 474,9 Milyon Avro'ya ulaştığı görülmektedir. Kosova'nın başlıca ihrac ürünleri madencilik ve hurda metal ürünleri iken; en çok ihracat yapılan ülkeler sırasıyla 110,2 milyon Avro tutarla Arnavutluk, 44,1 milyon Avro tutarla Kuzey Makedonya ve 43,9 milyon Avro tutarla Almanya'dır. Kosova ile ticaret ilişkilerimizin gelişmesine paralel olarak Kosova'nın ülkemize gerçekleştirdiği ihracat da artış göstermektedir. 2020 yılı sonunda 11,07 milyon Avro olarak gerçekleşen Kosova'dan ithalat tutarımız, 2021 yılı birinci çeyreği sonunda, geçen seneye göre %52,3 artış göstererek 4,25 milyon Avro'ya ulaşmıştır.